

การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

FORMATIVE ASSESSMENT IN GENERAL EDUCATION

Received: September 2, 2022

Revised: December 28, 2022

Accepted: December 29, 2022

เมทินี ทนงกิจ¹ และ สุนทรี สกุลพรหมณ์²

Metinee Tanongkit¹ and Soontaree Sakulprahmne²

^{1,2}อาจารย์สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

^{1,2}Innovative Learning Center, Srinakharinwirot University, Thailand

¹Corresponding author, E-mail: metineet@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ เป็นการประเมินเพื่อการเรียนรู้แบบหนึ่ง มีลักษณะเป็น กระบวนการเก็บรวบรวม ติดตาม ค้นหา และตรวจสอบพัฒนาการในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ ผู้เรียนมีแนวทางพัฒนาผลงานหรือพฤติกรรมการเรียนรู้ให้เป็นที่ไปตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง และ ช่วยให้ผู้สอนมีแนวทางการปรับวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดย วิธีการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ เช่น การอภิปราย การมอบหมายงาน แฟ้มสะสมผลงาน การ เปรียบเทียบผลงานกับเกณฑ์ประเมิน การสะท้อนคิดด้วยตนเอง การให้ข้อมูลป้อนกลับ เป็นต้น ส่วนการ ประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์ก่อนการประเมิน ได้แก่ การเลือกแนวคิดการประเมิน การกำหนดประเด็นที่ต้องการประเมิน การเลือกรูปแบบการประเมิน การกำหนดและพัฒนาเครื่องมือประเมิน 2) กลยุทธ์ระหว่างการประเมิน ได้แก่ การเตรียมความพร้อม ให้กับผู้เรียน การอธิบายแนวทางการประเมิน การตรวจสอบความพร้อมในการประเมิน การดำเนินกิจกรรม การประเมิน การพัฒนาการเรียนรู้ การสรุปประเด็นการเรียนรู้จากการประเมิน 3) กลยุทธ์หลังการประเมิน ได้แก่ การจัดการความรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนา และเงื่อนไขสำคัญในการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ได้แก่ ลักษณะของผู้เรียน ผู้สอน และเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน

คำสำคัญ: การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้, การประเมินเพื่อการเรียนรู้, ผลลัพธ์การเรียนรู้, วิชาศึกษาทั่วไป

ABSTRACT

Formative assessment is an assessment for learning that involves the process of gathering, following, looking for, and tracking the learner's progression. Formative assessment show learners how to develop their performance in line with the expected learning outcomes and show instructors how to improve their learning management to be efficiency and effective. Formative assessment methods such as discussions, assignments, portfolio, scoring rubrics, self-reflection, feedback, etc. The strategies for formative assessment in general education including 1) pre-assessment strategies: choosing an assessment concept, identifying the issues to be assessed, selecting an assessment model, constructing assessment tool 2) in-assessment strategies: preparation, explanation, readiness checking, implementation, improving the learning management, assessment summarizing and 3) post-assessment strategies: knowledge management, research, and development. The key conditions of formative assessment in general education are characteristics of learners, instructors, and assessment-related digital technology.

Keywords: Formative Assessment, Assessment for learning, Learning Outcomes, General Education

บทนำ

การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ (Learning Assessment) เป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นกระบวนการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ และตีความหมาย สารสนเทศเกี่ยวกับ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงความพึงพอใจและความผูกพันในการเรียนรู้ของผู้เรียน ว่าเป็นไปตามหรือเบี่ยงเบนตามผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่คาดหวังหรือไม่ เพียงใด อย่างไร (Wang, 2018) โดยการประเมินผลการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาและในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป มุ่งตรวจสอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรม และคุณลักษณะบุคคล ซึ่งเป็นผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ที่กำหนดโดยคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา (2565) นอกจากนี้ยังมุ่งตรวจสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หมวดวิชาศึกษาทั่วไป 8 ด้าน ได้แก่ คุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ความตระหนักและสำนึกในความเป็นไทย ความรอบรู้อย่างกว้างขวาง การแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต การคิดแบบองค์รวม จิตอาสาและจิตสำนึกสาธารณะ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรู้เท่าทัน และการใช้ภาษาในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา, 2563)

ปัจจุบัน การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในกลุ่มผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ มักให้ความสำคัญกับการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) และการประเมินที่ผลการปฏิบัติงาน (Performance

Assessment) ด้วยกระบวนการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for learning) หรือการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ (Formative Assessment) โดยไม่ละเลยการประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment of learning) หรือการประเมินผลแบบสรุปรวม (Summative Assessment) เนื่องจากการประเมินทั้งสองรูปแบบนำไปสู่การตรวจสอบผลลัพธ์การเรียนรู้ และนำไปสู่การพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงวิธีการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้ (Bennett, 2011)

สำหรับการประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของสำนักนวัตกรรมการเรียนรู้อ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้กำหนดให้ทุกรายวิชาใช้การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for learning) หรือการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ (Formative Assessment) ซึ่งเน้นวินิจฉัยกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามสภาพจริง เพื่อระบุคุณภาพของกระบวนการเรียนรู้ ปัญหาอุปสรรคของกระบวนการเรียนรู้ และความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเรียนรู้กับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ และชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้อาจกำหนดช่วงเวลาการประเมิน โดยแบ่งเป็น ก่อนเริ่มการเรียนรู้ ระหว่างการเรียนรู้ และหลังการเรียนรู้ หรือกำหนดช่วงเวลาการประเมินเป็นรายเดือน รายไตรมาส รายภาคการศึกษา เป็นต้น และมีกำหนดประเด็นการประเมินอย่างชัดเจน (Micro Evaluation) เช่น พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย เป็นต้น ดังนั้นการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้สามารถออกแบบการประเมินได้ทั้งแบบรายบุคคล รายกลุ่มย่อย รายกลุ่มทั้งชั้นเรียน โดยสามารถดำเนินการได้มากกว่า 1 ครั้ง และสามารถเลือกใช้วิธีการวัดประเมินที่หลากหลาย เช่น แบบรายงานความก้าวหน้า แฟ้มสะสมผลงาน การสังเกต การสะท้อนคิด การพูดคุย การอภิปรายและให้ข้อมูลป้อนกลับ เป็นต้น (สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้, 2565)

การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ (Formative Assessment)

ความหมายและความสำคัญ

การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ เป็นกระบวนการติดตาม ค้นหา และตีความหมาย หลักฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจหรือพัฒนาการในการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อระบุความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ของผู้เรียน และแนวทางการปรับวิธีการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ซึ่งเปรียบเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน วิธีการสอนของผู้สอน กับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนด (สมาพร มณีอ่อน, 2559; Centre for Educational Research and Innovation, 2008) โดยการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้มีพื้นฐานมาจากทฤษฎี Social Constructivism ที่เชื่อว่า การเรียนรู้ของผู้เรียนไม่สามารถเกิดขึ้นได้เพียงลำพัง ต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน ผู้เรียนคนอื่น ๆ และแหล่งเรียนรู้ทางสังคมที่แวดล้อมตัวผู้เรียนในขณะนั้น ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการ

เรียนรู้ของผู้เรียนก่อนที่จะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือให้คำแนะนำปรึกษา หรือช่วยเหลือผู้เรียนให้บรรลุตาม ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง (ลฎาภา ลดาชาติ, 2561)

ทั้งนี้จากการศึกษาเกี่ยวกับความจำเป็นและคุณค่าของการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ผ่านการจัดการความรู้ การวิจัยเชิงทดลอง และการวิจัยเชิงคุณภาพ (ลฎาภา ลดาชาติ, 2561; สำนัก วัตกรรมการเรียนรู้, 2565; Bennett, 2011; Cullinane, 2011; & Ozan & Kincal, 2018) พบว่า ทั้ง ผู้เรียนและผู้สอนต่างได้รับประโยชน์จากการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้

1. ด้านผู้เรียน เมื่อใช้การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ พบว่าทำให้ผู้เรียน

1.1 ได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เกิดความสนใจ กระตือรือร้น ผูกพันและเห็นความสำคัญ ของการเรียนรู้

1.2 ได้ตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตนเอง ทราบที่มาของคะแนน รู้สึกได้รับความเป็น ธรรมในกระบวนการประเมิน

1.3 ได้ฝึกทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะการสื่อสารทั้งแบบวจนภาษา/อวจนภาษา และ สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้ปฏิบัติกับผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม

1.4 มีแนวทางสำหรับการพัฒนาผลงาน/ผลการเรียนรู้ของตนเอง/กลุ่ม และทำให้ผลงาน/ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่รายวิชากำหนด

1.5 เกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การกำกับตนเอง เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและ ความภาคภูมิใจ เมื่อสามารถผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง

2. ด้านผู้สอน เมื่อใช้การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ พบว่าทำให้ผู้สอน

2.1 มีกระบวนการเรียนรู้สอดคล้องกัน (Align) ครบทั้ง 3 องค์ประกอบให้ คือ การกำหนด ผลลัพธ์การเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้

2.2 มีความเข้าใจศักยภาพของผู้เรียน สามารถแยกแยะความสามารถของผู้เรียนได้

2.3 มีแนวทางปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้มีความ สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียน และเกิดปฏิสัมพันธ์ทางบวกระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอน

2.4 มีผลการจัดการเรียนรู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และทำให้บรรยากาศการเรียนรู้ในชั้น เรียนเป็นไปอย่างผ่อนคลาย

จากความหมายและความสำคัญของการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ จะพบว่า การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ มีความแตกต่างจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ ผู้เรียน โดยการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้มักจะเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการเรียนรู้ เป็นประจำ หรือเป็นช่วง ๆ และใช้เป็นข้อมูลเพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน หรือทำให้ การเรียนรู้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยมีการติดตามการเรียนการสอนของผู้เรียนรายบุคคล ทำให้ได้ข้อมูลที่

แสดงจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียนในบริบทที่ไม่สามารถพบได้จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ อีกทั้ง การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ยังทำให้ผู้สอนสามารถตรวจสอบความเพียงตรงต่อวัตถุประสงค์ การสอน/ผลลัพธ์การเรียนรู้ ความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้ ความเพียงพอของทรัพยากรการเรียนรู้ และการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

มีนักวิชาการได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ (อิสระ กุลวุฒิ, สุวีพร อนุศาสนนันท์ และ สมพงษ์ บัณฑิต, 2561; Frey, 2014) ไว้ดังนี้

ตาราง 1 แนวคิดการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้

แนวคิด	กระบวนการประเมิน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
The Black and Wiliam Model	1. ตั้งคำถามตรวจสอบความรู้เดิม 2. ให้ข้อมูลป้อนกลับ 3. สร้างความตระหนัก/เห็นความสำคัญ 4. สรุปสาระและต่อยอดการเรียนรู้	1. เน้นผลลัพธ์ปลายทางเชิงปริมาณ 2. มีแบบแผนตายตัว 3. มีความเป็นเหตุเป็นผล	1. ยึดหยุ่นน้อย 2. ไม่เน้นประเมินกระบวนการ 3. ไม่พิจารณาประเด็นปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง
Torrance and Pryor Model (1998)	1. เก็ร็นนำกิจกรรมและเกณฑ์ประเมิน 2. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เดิมและความรู้ใหม่ของผู้เรียน 3. สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนไม่รู้ว่ากำลังถูกสังเกต 4. ให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุง/ต่อยอดให้เกิดผลงาน	1. ใช้วิธีการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 2. มีขั้นตอนที่ชัดเจน แต่ก็ยังสามารถยืดหยุ่นได้	1. การให้ข้อมูลป้อนกลับยังไม่ครบทุกระยะ 2. ต้องอาศัยประสบการณ์ในการดำเนินการแต่ละขั้น
The Cowie and Bell Model (1999)	1. กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน โดยใส่ใจผู้เรียนอย่างละเอียดและทั่วถึง 2. รวบรวมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเทียบกับเกณฑ์คะแนน โดยหากมีพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องตามเกณฑ์ ผู้สอนจำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียน	1. ใช้วิธีการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 2. มีแบบแผนตายตัว แต่มีความยืดหยุ่นในเรื่องวิธีการประเมิน	1. ไม่พิจารณาประเด็นปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง 2. ต้องอาศัยประสบการณ์ในการดำเนินการแต่ละขั้น

แนวคิด	กระบวนการประเมิน	จุดแข็ง	จุดอ่อน
	3. เลือกใช้เครื่องมือ/วิธีการประเมินที่สอดคล้องกับเนื้อหารายวิชาและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง		
The Ruiz-Primo and Furtak Model (2006)	<ol style="list-style-type: none"> ตั้งคำถามกระตุ้นเร้า นำเข้าสู่บทเรียน สังเกตการตอบสนองและพฤติกรรม การเรียนรู้ของผู้เรียน พิจารณาไตร่ตรองเกี่ยวกับพฤติกรรม การเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุง/ต่อยอดให้เกิดผลงาน 	<ol style="list-style-type: none"> ใช้วิธีการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีความยืดหยุ่นในเรื่องวิธีการประเมิน สามารถลดขั้นตอนการประเมินได้ตามบริบท 	<ol style="list-style-type: none"> ไม่มีจุดสิ้นสุดของกระบวนการ อาจต้องใช้เวลาในการประเมินมาก

จากการเปรียบเทียบแนวคิดข้างต้นจะเห็นได้ว่า การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้มีลักษณะที่สำคัญ คือ มุ่งสื่อสารที่เน้นระบุเป้าหมายและผลลัพธ์ของการเรียนรู้ที่เฉพาะเจาะจง โดยมีการติดตามความก้าวหน้า การตั้งคำถาม การให้ข้อสังเกตและคำแนะนำหรือแนวทางการปรับปรุงพฤติกรรม การเรียนรู้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ทั้งแบบไม่เป็นทางการ หรือไม่ประสานเวลา และแบบทางการ หรือประสานเวลา โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือช่วยอำนวยความสะดวกในการประเมิน นอกจากนี้ยังมุ่งวางแผนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ คิดไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ หรือใช้อภิปัญญา โดยมีการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของผู้เรียน การเตรียมความพร้อมทั้งความรู้ ทักษะ และข้อกำหนดเบื้องต้นที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียน มีกิจกรรมการประเมินหลายครั้งแทรกอยู่ในกิจกรรมการเรียนรู้ และมีการประเมินการเรียนรู้จากบุคคลที่หลากหลาย (Heidi, Randy; & Gregory, 2019)

วิธีการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้

ด้วยการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้มีลักษณะเป็นกระบวนการค้นหา รวบรวม และตีความหลักฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และเปิดกว้างเกี่ยวกับลักษณะหลักฐานที่นำมาตีความ ซึ่งอาจเป็นข้อมูลเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ประเมินจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตการประเมินเป็นประเด็นย่อย ๆ อย่างชัดเจน ดังนั้นวิธีการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ในบทความนี้จึงนำมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาและผลลัพธ์การเรียนรู้หมวดวิชาศึกษาทั่วไป มาเป็นแกน เพื่อพิจารณาเลือกวิธีการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกัน ดังนี้

ตาราง 2 ตัวอย่างวิธีการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้

ประเด็นการประเมิน		ตัวอย่างวิธีการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้
มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา	ผลลัพธ์การเรียนรู้หมวดวิชาศึกษาทั่วไป	
ความรู้ (Knowledge)	- ความรอบรู้อย่างกว้างขวาง - การคิดแบบองค์รวม	- การถามตอบและการอภิปราย - การมอบหมายงาน/รายงาน/ใบกิจกรรม - การทดสอบ
ทักษะ (Skills)	การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างรู้เท่าทัน	- เพิ่มสะสมผลงาน หรือการนำเสนอผลงาน - การเปรียบเทียบผลงานกับเกณฑ์ประเมิน
จริยธรรม (Ethics)	- คุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต - จิตอาสาและจิตสำนึกสาธารณะ - ความตระหนักและสำนึกในความเป็นไทย	การสะท้อนคิดด้วยตนเอง
ลักษณะบุคคล (Character)	- การแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต - การใช้ภาษาในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ	การรายงานความก้าวหน้าและให้ข้อมูลป้อนกลับ

1. การถามตอบและการอภิปราย เป็นการตรวจสอบและทำความเข้าใจให้ตรงกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน หรือระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ซึ่งอาจเป็นการถามตอบก่อนเริ่มการเรียนรู้ ระหว่างการเรียนรู้ หรือหลังการเรียนรู้ในหัวข้อหนึ่ง โดยคำถามที่นำมาใช้ถามตอบอาจมาจากผู้สอนหรือผู้เรียนก็ได้ แต่คำถามที่นำมาใช้ต้องเป็นคำถามทรงพลัง (Power Question) จากนั้นคำตอบที่ได้รับจากผู้เรียนหรือผู้สอนจะต้องถูกนำมาอภิปรายและหาข้อสรุปร่วมกันในชั้นเรียน (วิจารณ์ พานิช, 2557; Cullinane, 2011; Frey, 2014)

2. การมอบหมายงาน/รายงาน/ใบกิจกรรม เป็นการตรวจสอบคุณภาพของผลงานจากการมอบหมายให้ผู้เรียนใช้กระบวนการทางการคิด ทักษะ หรือคุณลักษณะที่เกี่ยวข้อง โดยการออกแบบและมอบหมายงานเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ควรให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนตนเองตามผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง ซึ่งการมอบหมายงานควรพิจารณาให้งานที่สามารถประเมินได้หลากหลายทักษะครอบคลุมภายในงานเดียว เพื่อเป็นการลดภาระงานให้แก่ผู้เรียน (Hammond; & others, 2014)

3. การทดสอบ เป็นการตรวจสอบระดับกระบวนการทางการคิด ทักษะ หรือคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องระหว่างบทเรียน ที่ไม่กระทบกับคะแนนหรือเกรดของผู้เรียน โดยการทดสอบอาจอยู่ในรูปแบบตัวเลือก เต็ม

คำ จับคู่ เขียนบรรยาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ผู้สอนต้องการประเมิน ที่สำคัญผลจากการทดสอบ ไม่ว่าจะเป็นคำตอบที่ถูกต้องหรือผิด จะต้องนำมาพูดคุยร่วมกันในชั้นเรียน (Frey, 2014)

4. แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) เป็นการรวบรวมและบอกเล่าเกี่ยวกับผลงานในช่วงเวลาต่าง ๆ ตามหัวข้อการเรียนรู้ที่ร้อยเรียงกันไป ซึ่งจะทำให้เห็นพัฒนาการหรือความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน รวมทั้งการนำเสนอผลงาน จำเป็นต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของการบันทึกการเรียนรู้ที่ผ่านมาของตนเอง และให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบผลงานเดิมกับผลงานใหม่ เพื่อเป็นการปลูกฝังความเชื่อว่าคุณสมบัติเป็นสิ่งที่ยืดหยุ่นได้ (วิจารณ์ พานิช, 2557)

5. การเปรียบเทียบผลงานกับเกณฑ์ประเมิน เป็นการตรวจสอบระดับพฤติกรรมการเรียนรู้กับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง ด้วยตัวผู้เรียนเอง หรือด้วยผู้เรียนคนอื่น ๆ ในระหว่างดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ละขั้นตอน ซึ่งผู้สอนจำเป็นต้องกำหนดเกณฑ์รูบรีค (Scoring Rubrics) ที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และมีรายละเอียดเพียงพอให้ผู้เรียนสามารถศึกษาและสร้าง/พัฒนาผลงานได้ด้วยตนเอง รวมถึงชี้แจงให้ผู้เรียนรับทราบหรือเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์รูบรีคให้ตรงกันก่อนนำไปใช้ (Frey, 2014)

6. การสะท้อนคิดด้วยตนเอง เป็นการไตร่ตรองสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติ ความคิดความรู้สึกในระหว่างการปฏิบัติ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในตนเองหลังจากที่ได้เรียนแล้ว โดยการกำหนดประเด็นสะท้อนคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง Mezirow (1991) เสนอว่า ควรให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดเกี่ยวกับเนื้อหาสาระสำคัญที่ได้เรียนรู้ (Content) กระบวนการที่ได้ลงมือปฏิบัติ (Process) และการเปลี่ยนแปลงกรอบแนวคิดในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง (Premise)

7. การรายงานความก้าวหน้าและให้ข้อมูลป้อนกลับ เป็นการติดตามการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ และให้ข้อมูลที่สนับสนุนต่อการพัฒนาผลงานหรือพฤติกรรมเรียนรู้ของผู้เรียน ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การให้ข้อมูลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ (Feed up) การให้ข้อมูลเพื่อชี้ให้เห็นประเด็นสำคัญ (Feedback) และการให้ข้อมูลเพื่อต่อยอด (Feed forward) ทั้งนี้ในระหว่างการรายงานความก้าวหน้าและการให้ข้อมูลป้อนกลับ ผู้สอนอาจสอบถามความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน นอกจากนี้ผู้สอนจำเป็นต้องคำนึงถึงการชมเชย การชี้ให้เห็นจุดเด่น การให้กำลังใจ และระมัดระวังการพุ่งประเด็นไปที่คุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้เรียนแทนประเด็นเกี่ยวกับผลงาน เนื่องจากอาจทำให้ผู้เรียนรู้สึกถูกตีตรา ถูกซ้ำเติม เป็นที่น่าอับอาย และอาจกลายเป็นทัศนคติทางลบต่อการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2557; Frey & Fisher, 2011)

การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

แม้การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้จะมีแนวคิดทฤษฎีเป็นแนวทางให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ในห้องเรียนของตนได้ แต่ในทางปฏิบัติ ผู้สอนอาจต้องประยุกต์ขั้นตอนการประเมินให้สอดคล้องกับรายวิชาที่รับผิดชอบ และอาจต้องมีกลยุทธ์สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมประเมินความก้าวหน้าในการ

เรียนรู้ให้เป็นไปอย่างราบรื่น เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียนและผู้สอน โดยในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ที่รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนตามอัตลักษณ์นิสิตมหาวิทยาลัยและผู้เรียนระดับอุดมศึกษา มีขั้นตอนและกลยุทธ์ประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ดังนี้

กลยุทธ์ก่อนการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้

Centre for Educational Research and Innovation (2008) และ Darling-Hammond; & others (2014) กล่าวว่า การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ และจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการออกแบบการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักการและวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยกลยุทธ์ก่อนการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

1. การเลือกแนวคิดประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เช่น การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning) การประเมินขณะเรียนรู้ (Assessment as Learning) เป็นต้น เพื่อให้การประเมินผลการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้สามารถบูรณาการร่วมกัน และผู้สอนสามารถอธิบายให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์เห็นคุณค่าของการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ได้

2. การกำหนดประเด็นที่ต้องการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ โดย (1) ศึกษา ทำความเข้าใจ ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของกลุ่มวิชา เช่น กลุ่มวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นต้น (2) ตรวจสอบลักษณะของผู้เรียน เช่น ช่วงวัย ระดับชั้นเรียน คณะ/วิชาเอก บุคลิกภาพ ประสบการณ์เกี่ยวกับการประเมิน เป็นต้น (3) ระบุผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง เช่น พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย จิตพิสัย (4) ระบุพฤติกรรมที่ต้องการวัดและประเมิน เช่น การวิเคราะห์หาสาเหตุ การทำตามตัวอย่าง การตระหนัก/รับรู้ การเห็นคุณค่า (5) ระบุระดับของพฤติกรรมในรูปแบบเกณฑ์รูบริก (Scoring Rubrics)

3. การเลือกรูปแบบการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ของรายวิชา โดยอาจเป็นการประเมินรายบุคคล หรือการประเมินแบบกลุ่มย่อย หรือการประเมินแบบกลุ่มใหญ่ ทั้งชั้นเรียน ซึ่งผู้สอนสามารถเลือกได้มากกว่า 1 รูปแบบ หรือใช้รูปแบบเดิมอย่างต่อเนื่อง

4. การกำหนดและพัฒนาเครื่องมือการประเมิน โดยผู้สอนสามารถเลือกใช้เครื่องมือการประเมินที่มีอยู่แล้วโดยทั่วไป หรือจะพัฒนาเครื่องมือการประเมินขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับประเด็นที่ต้องการวัด แต่ไม่ว่าจะเป็นเครื่องมือแบบใด ผู้สอนจำเป็นต้อง (1) พิจารณาความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและประเด็นที่ต้องการประเมิน (2) พิจารณาความสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ เช่น Online Learning Context, Onsite Learning Context (3) พิจารณาความสอดคล้องกับบุคลิกภาพและความถนัดของผู้เรียนและผู้สอน (4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการประเมิน โดยพิจารณาที่มาตรฐานของเครื่องมือ ข้อจำกัดของเครื่องมือ ความสามารถในการใช้เครื่องมือของผู้เรียนและผู้สอน รวมทั้งช่วงเวลา/ระยะเวลา/ช่องทางการใช้เครื่องมือ เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการประเมินได้

กลยุทธ์ระหว่างการประชุมความก้าวหน้าในการเรียนรู้

จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกแบบออนไลน์ (Online Active Learning) สำหรับห้องเรียนขนาดใหญ่ของสำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ (2565) พบว่า ในระหว่างการประชุมความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินให้ตรงกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างครบถ้วน จึงจะทำให้การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น โดยกลยุทธ์ระหว่างการประชุมความก้าวหน้าในการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน ด้วยการประกาศแจ้งเตือนผู้เรียนล่วงหน้าเกี่ยวกับกิจกรรมการประเมินที่จะเกิดขึ้นในคาบเรียน เพื่อให้ผู้เรียนวางแผนเรื่องเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน เตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน และศึกษารายละเอียดต่าง ๆ เช่น เกณฑ์ประเมิน ขั้นตอนประเมิน เป็นต้น

2. การอธิบายแนวทางการประเมิน เช่น วัตถุประสงค์ของการประเมิน ขอบเขตการประเมิน ขั้นตอนการประเมิน และเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้อย่างละเอียด จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตั้งข้อสังเกต ชักถาม สรุปสิ่งที่ต้องปฏิบัติ สร้างข้อตกลงร่วมกัน รวมถึงปรับเปลี่ยนคำชี้แจงในเกณฑ์ประเมินให้เป็นภาษาของตนเอง หรือเพิ่มตัวอย่างประกอบคำอธิบายในเกณฑ์แต่ละข้อ เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกัน

3. การตรวจสอบความพร้อมในการประเมิน โดยการสังเกต สอบถาม หรือให้ผู้เรียนทวนความหากพบว่า ผู้เรียนยังเข้าใจคลาดเคลื่อน หรือไม่ชัดเจน ผู้สอนจำเป็นต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้อง หรือให้ผู้เรียนศึกษาตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง หรือให้ผู้เรียนได้ฝึกซ้อม/ทดลองดำเนินการตามขั้นตอนการประเมินก่อน

4. การดำเนินกิจกรรมการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้

4.1 กิจกรรมที่ผู้สอนต้องปฏิบัติ การตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่มอบหมายให้แก่ผู้เรียน การตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นการตัดสินใจและการคิดแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้ และการให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งในส่วนที่ผู้เรียนทำได้ดี ส่วนที่ต้องปรับปรุง รวมถึงการให้กำลังใจในความพยายามและการใช้ศักยภาพของผู้เรียนในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้ผู้สอนยังต้องติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับวัน เวลา ช่องทางการรายงานความก้าวหน้าที่สะดวกตรงกัน

4.2 กิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ การรายงานความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเองให้ผู้สอนทราบ เช่น ได้ทำสิ่งใดหรือขั้นตอนใดไปแล้วบ้าง ผลของการดำเนินการเป็นอย่างไร พบปัญหาอุปสรรคใดหรือไม่ ดำเนินการแก้ไขได้หรือไม่ อย่างไร ต้องการความช่วยเหลือหรือคำแนะนำจากผู้สอนหรือไม่ มีแผนสำหรับดำเนินการต่อไปอย่างไร เป็นต้น นอกจากนี้ผู้เรียนยังต้องตรวจสอบผลงานของตนเองเทียบกับเกณฑ์รูบรีคอย่างต่อเนื่อง หรือในบางกิจกรรมการเรียนรู้ อาจให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบผลงานของ

เพื่อนเทียบกับเกณฑ์รูบริค เพื่อให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบผลงานของตนกับผู้อื่น และวางแผนต่อยอดหรือพัฒนางานของตนต่อไปได้

5. พัฒนาการเรียนรู้ โดยใช้ข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้

5.1 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน ในระหว่างการประเมิน ผู้สอนจะได้รับความสำเร็จของเทคนิควิธีการสอน ความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้กับลักษณะผู้เรียน เวลา และช่องทางการเรียนรู้ ได้เห็นปัญหา/อุปสรรคที่เกิดขึ้นกับและนักเรียน เช่น ศักยภาพของผู้เรียน ความพร้อมของผู้สอน ฟังก์ชันการใช้งานของเครื่องมือและสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ดังนั้นภายหลังจากได้รับข้อมูลดังกล่าวแล้ว ผู้สอนจำเป็นต้องนำมาทำความเข้าใจ หรือศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่พบ โดยไม่กระทบกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวังของกิจกรรมการเรียนรู้และรายวิชา

5.2 การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ในระหว่างการประเมิน ผู้เรียนจะได้ทราบเป้าหมายของงานที่ได้รับมอบหมาย มีแนวทางการดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ และเห็นคุณค่าของสิ่งที่กำลังเรียนรู้ ผ่านรายละเอียดที่ปรากฏในเกณฑ์รูบริคและการให้ข้อมูลป้อนกลับของผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นภายหลังจากได้รับข้อมูลดังกล่าวแล้ว ผู้เรียนจำเป็นต้องไตร่ตรองข้อมูลที่เป็นจริง และสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาผลงานและพัฒนาคุณลักษณะสำคัญของตนเอง/กลุ่ม

6. สรุปประเด็นการเรียนรู้จากการประเมิน ภายหลังจากกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินเสร็จสิ้น ผู้สอนและผู้เรียนต้องสะท้อนคิดการเรียนรู้หรือถอดบทเรียนร่วมกันในประเด็นสำคัญ เช่น องค์ความรู้ กระบวนการทางความคิด ทักษะ และคุณลักษณะที่ได้รับจากการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ แนวทางการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปรับใช้ในการเรียน การทำงาน หรือการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เป็นต้น

กลยุทธ์หลังการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้

ด้วยคุณค่าและประโยชน์สูงสุดของการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ไม่เพียงเพื่อให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับตัวผู้เรียน ตัวผู้สอน และบริบทการเรียนรู้ที่เป็นปัจจุบัน แต่ยังเอื้อต่อการปรับปรุงพัฒนา การจัดการเรียนรู้ในอนาคต และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน (Hammond; & others, 2014) ดังนั้นภายหลังจากการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้แล้ว ผู้สอนควรนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาต่อยอดเพิ่มคุณค่าและประโยชน์ โดยกลยุทธ์หลังการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ มีรายละเอียดดังนี้

1. การจัดการความรู้ (Knowledge Management) สารสนเทศที่ผู้สอนได้จากการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ เรียกได้ว่าเป็นองค์ความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) หากได้นำมาพูดคุย แลกเปลี่ยนมุมมอง เรียบเรียง และเติมเต็มด้วยมุมมองของผู้ที่มีประสบการณ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ จะกลายเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ที่สามารถนำไปเผยแพร่หรือปรับใช้ในกลุ่มเรียนอื่น/รายวิชาที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

2. การวิจัยเพื่อการพัฒนา (Research & Development) สารสนเทศที่ได้จากการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ อาจทำให้ผู้สอนได้พบประเด็นการวิจัย ที่ผู้สอนสามารถนำมาออกแบบการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ หรือศึกษาคุณลักษณะของผู้เรียนที่เกิดจากการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ หรือศึกษาเกี่ยวกับโปรแกรมพัฒนาคุณสมบัติของผู้เรียนและผู้สอนที่เอื้อต่อการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้สอนยังสามารถนำผลการวิจัยเพื่อพัฒนานี้มาถอดบทเรียนเพื่อจัดทำเป็นบทความวิชาการเผยแพร่องค์ความรู้สู่วงการวิชาการและสร้างความก้าวหน้าในอาชีพให้แก่ผู้สอนได้

จากกลยุทธ์ที่ได้นำเสนอไปในข้างต้น การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ของสำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ เกิดขึ้นระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งในบทความนี้สามารถนำรายวิชา มคอ 141 ชีวิตในโลกดิจิทัล และ มคอ 356 จิตวิทยาสังคมในการดำเนินชีวิต ที่จัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2564 มายกเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างประกอบ โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 3 ตัวอย่างการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ในรายวิชาศึกษาทั่วไป ของสำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มคอ

กระบวนการ		ผลลัพธ์	
การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้	ผู้เรียน	ผู้สอน
1.เตรียมความพร้อมเกี่ยวกับกิจกรรม	การอภิปรายเกี่ยวกับวัตถุประสงค์กิจกรรม และเกณฑ์รูปรีด โดยให้ผู้เรียนตั้งข้อสังเกตและซักถามในประเด็นที่ยังคลุมเครือ จากนั้นผู้สอนชี้แจงรายละเอียดที่ผู้เรียนซักถาม และจัดทำเป็นข้อตกลงร่วมกัน	ได้แนวทางสำหรับการพัฒนาผลงาน ของตนเอง และทำให้ผลงานนั้นเป็นไปตามเกณฑ์ที่รายวิชากำหนด	- มีแนวทางกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ - มีแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ -กิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามหลักการออกแบบการเรียนรู้ และมีความสอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียน
2.เตรียมความพร้อมเกี่ยวกับความสามารถของผู้เรียน	- การสังเกตผลงานในการเรียนรู้หน่วยย่อย เพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบความสามารถก่อนการทำกิจกรรม - การสอบถามแบบทางการโดยใช้ Google Sheets และแบบไม่	- ได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เกิดความสนใจ กระตือรือร้นจากการเรียนที่ละห้วงข้อแบบ Micro learning - ได้ตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตนเอง	- กิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียน - เกิดปฏิสัมพันธ์ทางบวกระหว่างผู้เรียน/ผู้เรียน และผู้เรียน/ผู้สอน

กระบวนการ		ผลลัพธ์	
การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้	ผู้เรียน	ผู้สอน
	เป็นทางการ ผ่านเครื่องมือดิจิทัล ทั้งแบบประสาน/ไม่ประสานเวลา เช่น Chat, Assignment MS TEAMS, Padlet, Quizziz - การทดสอบความรู้และทักษะของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรม ในระหว่างการสอน เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง		- เข้าใจศักยภาพของผู้เรียน และจำแนกความสามารถของผู้เรียนได้
3.วางแผนดำเนินกิจกรรม	การให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยผู้สอนชวนให้ผู้เรียนพิจารณาหัวข้อแผนงาน กับวัตถุประสงค์ของรายวิชาและวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้รับไปพิจารณา ศึกษาความเป็นไปได้ หรือแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ	ได้ฝึกทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความมั่นใจในการเริ่มต้นกิจกรรม	- มีข้อมูลสำหรับแนะนำ/ให้ความช่วยเหลือผู้เรียนอย่างทันท่วงที - เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอน
4.ปฏิบัติกิจกรรม	- การมอบหมายงาน ให้ผู้เรียนใช้ความรู้และทักษะจากการเรียนภาคเนื้อหาไปลงมือทำจริงตามแผนที่วางไว้ โดยการปฏิบัติจะต้องดำเนินการไปที่ละขั้นตอน และหากเกิดปัญหาอุปสรรค ผู้เรียนต้องแก้ไขด้วยตนเองก่อน - การรายงานความก้าวหน้าและให้ข้อมูลย้อนกลับ โดยผู้สอนให้กำลังใจ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินการขั้นตอนต่อไป หรือแสดงตัวอย่างงานของกลุ่มที่สามารถปฏิบัติตามเกณฑ์รูบริค	- เชื่อมโยงสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติกับผลลัพธ์การเรียนรู้ อย่างเป็นรูปธรรมผ่านการสร้างชิ้นงาน - สามารถกำกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีแนวทางดำเนินงานในขั้นตอนต่อไปที่ชัดเจน มีข้อมูลสำหรับพัฒนาผลงานให้เป็นที่ตามเกณฑ์รูบริค - กระตือรือร้นในการดำเนินกิจกรรมที่ละขั้นตอนแบบ Micro learning	- มีข้อมูลสำหรับแนะนำ/ให้ความช่วยเหลือผู้เรียนอย่างทันท่วงที - เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอน - บรรยายภาคการเรียนรู้ในชั้นเรียนเป็นไปอย่างผ่อนคลายจากการที่ผู้เรียนมีความยืดหยุ่นในการส่งงานตามความพร้อมของตนเอง

กระบวนการ		ผลลัพธ์	
การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้	ผู้เรียน	ผู้สอน
	จากนั้นผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้รับไปพิจารณา และพัฒนางานต่อไป		
5. การประเมินผลงานโดยเพื่อน	<ul style="list-style-type: none"> - การเปรียบเทียบผลงานกับเกณฑ์ประเมิน ด้วยการประเมินโดยเพื่อน ในรูปแบบกลุ่ม - การให้ข้อมูลป้อนกลับ ผ่านระบบ Moodle หรือ MS TEAMS ประกอบด้วย คะแนน คำแนะนำ/ข้อเสนอแนะ คำชมเชย/กำลังใจ เพื่อนำไปสู่การแก้ไข ต่อยอดผลงานให้ได้มาตรฐานตามเกณฑ์รูบริค - การเปิดโอกาสให้เจ้าของผลงานสามารถซักถามผู้ประเมินและปรึกษากับผู้สอน เพื่อวางแผนปรับปรุงผลงานให้สมบูรณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทราบที่มาของคะแนน รู้สึกได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการประเมิน - เห็นความสำคัญของการเรียนรู้และการประเมินผล - เกิดการเรียนรู้แบบนำตนเอง จากความผิดพลาดในขั้นตอนที่ผ่านมา - เกิดความเชื่อมั่นและภูมิใจในตนเอง เมื่อสามารถผ่านขั้นตอนการเรียนรู้และการประเมินมาได้ด้วยตนเอง - ได้ฝึกทักษะการประเมินจากการตรวจสอบผลงานของตนเองเทียบกับเกณฑ์รูบริคและผลงานของกลุ่มอื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถจำแนกความสามารถของผู้เรียนได้ - ได้แนวทางปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน - บรรยายภาคการประเมินมีความผ่อนคลาย
6. สะท้อนคิดการเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> - การเขียนบรรยายสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเองตามประเด็นที่กำหนด - การอภิปรายประเด็นการสะท้อนคิดที่น่าสนใจร่วมกัน และเชื่อมโยงประเด็นการเรียนรู้เพิ่มเติม ให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา กิจกรรม กิจกรรม และเกณฑ์รูบริค 	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ สิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัติ และผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - จำแนกความสามารถของผู้เรียนได้ - มีแนวทางปรับปรุงการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งต่อไป

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป

1. ปัจจัยด้านผู้เรียน ด้วยการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ซึ่งมีผู้เรียนจากหลายคณะ/สาขาวิชามาเรียนร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันผู้สอนหนึ่งคนอาจได้สอนผู้เรียนหลายกลุ่มเรียน (Section) และแต่ละกลุ่มเรียนก็มีผู้เรียนที่แตกต่างกัน ดังนั้นผู้สอนควรตระหนักในเบื้องต้นว่าผู้เรียนที่แตกต่างกัน ย่อมมีความชอบ ความสนใจ ความถนัด ที่แตกต่างกัน วิธีการ/เครื่องมือประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ย่อมไม่สามารถใช้แบบเดียวกันได้เสมอไป ผู้สอนจำเป็นต้องสำรวจภูมิหลังของผู้เรียน เช่น บุคลิกภาพ ความต้องการ ทักษะเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ เป็นต้น และเลือกใช้วิธีการ/เครื่องมือการประเมินตามความพร้อมในการเรียนรู้และอุปสรรคในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมี โดยการเลือกวิธีการ/เครื่องมือที่แตกต่างกันนี้ ผู้สอนต้องมั่นใจว่าจะไม่กระทบกับมาตรฐานการประเมินและผู้เรียนไม่ได้เสียประโยชน์มากนักน้อยกว่ากัน นอกจากนี้ จากข้อสรุปในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคณาจารย์ผู้สอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ (2565) พบว่า ผู้เรียนชั้นปีที่ 1 อาจยังขาดประสบการณ์เกี่ยวกับการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ เช่น การเขียนสะท้อนคิดการเรียนรู้ การเปรียบเทียบผลงานกับเกณฑ์ประเมิน การรายงานความก้าวหน้า เป็นต้น ดังนั้นผู้สอนจำเป็นต้องชี้แจงนำเสนอตัวอย่าง หรือให้ผู้เรียนได้ทดลองทำตามขั้นตอนการประเมินก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรมการประเมินจริง และให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่างใกล้ชิดและละเอียดชัดเจน เพื่อลดความกังวลใจและเสริมสร้างทักษะเกี่ยวกับการประเมินที่จำเป็นให้แก่ผู้เรียน

2. ปัจจัยด้านผู้สอน จากผลการวิเคราะห์ผลงานวิจัย (Meta-analysis) เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของ Schildkamp & Veldkamp (2020) และ Yan; & others, (2021) พบว่า ผู้สอนที่มีทัศนคติทางบวกต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Instrumental Attitude) มีแนวโน้มที่จะสนใจและนำการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ไปใช้ในห้องเรียนของตน รวมถึงผู้สอนที่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพการจัดการเรียนการสอนของตนเอง (Self-Efficacy) ซึ่งประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและขั้นตอนการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ การมีทักษะและประสบการณ์ในการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ จากการฝึกอบรมจากการเข้าร่วมสัมมนา หรือการได้ทดลองมาก่อน คุณสมบัติเหล่านี้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความราบรื่นและความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ ผู้สอนที่มีการยอมรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดโดยรายวิชา/หน่วยงานต้นสังกัด (Subjective Norm) มีแนวโน้มที่จะใช้การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้เหมาะสมกับบริบท แต่อย่างไรก็ตาม การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ที่เป็นห้องเรียนขนาดใหญ่ หรือมีผู้เรียนจำนวนมาก (มากกว่า 100 คน) ผู้สอนจำเป็นต้องพิจารณาเลือกใช้วิธีการหรือเครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสมกับความถนัด จริต/

บุคลิกภาพ และความพร้อมของตัวผู้สอนเอง เพื่อลดความประหม่าและสามารถแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้ด้วยตนเอง

3. ปัจจัยด้านเทคโนโลยี เทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันสามารถนำมาใช้ในการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ โดยเฉพาะการให้คำแนะนำ/ปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในระหว่างการเรียนรู้ ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาได้ เนื่องจากผู้สอนสามารถให้คำติชมหรือเสนอแนะโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้ทันที และสามารถใช้ได้ตอบกับผู้เรียนได้หลากหลายรูปแบบ เช่น ข้อความ เสียง วิดีโอ ฯลฯ ผ่านอุปกรณ์ส่วนตัวของผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งทำให้ข้อมูลที่สื่อสารกันมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูล/ทรัพยากรการเรียนรู้อีกมากมายที่มีอยู่บนอินเทอร์เน็ตได้โดยง่าย (Così; & others, 2020, p. 167) ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ใน Online Learning Context หรือ Onsite Learning Context ก็สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้เช่นเดียวกัน

บทสรุป

การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ไม่เพียงเป็นการติดตามตรวจสอบพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของผู้เรียน แต่ยังเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ฝึกฝนกระบวนการคิดขั้นสูง และเรียนรู้แนวทางพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป สามารถจัดขึ้นก่อนเริ่มบทเรียน หลังจบบทเรียน หรือระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก โดยผู้สอนต้องระบุประเด็นการประเมินย่อยๆ อย่างชัดเจน และชี้แจงทำความเข้าใจให้ตรงกับผู้เรียน จากนั้นจึงเลือกวิธีการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่จะทำได้มาซึ่งหลักฐานชี้ชัดว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ใด อย่างไร ดังนั้นเพื่อให้การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเป็นไปอย่างราบรื่น จึงจำเป็นต้องอาศัย 1) กลยุทธ์ก่อนการประเมิน ได้แก่ การเลือกแนวคิดการ กำหนดประเด็นที่ต้องการประเมิน การเลือกรูปแบบการประเมิน การกำหนดและพัฒนาเครื่องมือประเมิน 2) กลยุทธ์ระหว่างการประเมิน ได้แก่ การเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน การอธิบายแนวทางการประเมิน การตรวจสอบความพร้อมในการประเมิน การดำเนินกิจกรรมการประเมิน การพัฒนาการเรียนรู้ การสรุปประเด็นการเรียนรู้จากการประเมิน) และ 3) กลยุทธ์หลังการประเมิน ได้แก่ การจัดการความรู้ การวิจัยเพื่อพัฒนา นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงเงื่อนไขความสำเร็จในการประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ที่มาจากลักษณะของผู้เรียน ผู้สอน และเทคโนโลยีดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการมาตรฐานการศึกษา. (2565). *รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565*. [สืบค้นเมื่อ 17 สิงหาคม 2565]. จาก <https://www.ops.go.th/th/ches-downloads/edu-standard/item/6940-2022-07-22-02-54-49>
- จิตต์ภิญญา ชุมสาย ณ อยุธยา. (2563). *การเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลฎาภา ลดาชาติ. (2561). การประเมินผลระหว่างเรียน: ประตุสู่การเติบโตทางวิชาชีพของครุวิทยาาสตร์ และการปฏิรูปการศึกษาวทยาาสตร์. *วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ สิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้*. 9(2): 297-323.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). การประเมินเพื่อมอบอำนาจการเรียนรู้ Embedded Formative Assessment. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สมภาพร มณีอ่อน. (2559). การประเมินเพื่อการเรียนรู้ Assessment for Learning. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 14(1): 15-25.
- สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้. (2565). *องค์ความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอน: การประเมินผลการเรียนรู้ แบบ Formative Assessment ในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning แบบออนไลน์ สำหรับ ห้องเรียนขนาดใหญ่*. [สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2565]. จาก <https://sites.google.com/g.swu.ac.th/km-learning>
- อิสระ กุลวุฒิ, สุวีพร อนุศาสนนันท์ และ สมพงษ์ บั๊นหูน. (2561). รูปแบบการประเมินผลระหว่างเรียน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. 10(2): 21-33.
- Bennett, R. E. (2011). Formative Assessment: A Critical Review. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*. 18(1): 5–25.
- Centre for Educational Research and Innovation. (2008). *Assessment for Learning: Formative Assessment*. Conference: Learning in the 21st Century: Research, Innovation and Policy. Paris, France. [Retrieved August 17, 2022]. from <https://www.oecd.org/site/educeri21st/40600533.pdf>
- Cosi, A.; & others. (2020). Formative assessment at university through digital technology tools. *Miscelánea, Contribution*. 24(1) : 164-183. <https://doi.org/10.30827/profesorado.v24i1.9314>
- Cullinane, A. (2011). Formative Assessment classroom Techniques. *Resource & Research Guides*. 2(13): 1-4.

- Frey, B. B. (2014). *Modern Classroom Assessment*. Washington DC: Sage Publications.
- Frey, N. & Fisher, D. (2011). *The Formative Assessment Action Plan: Practical Steps to More Successful Teaching and Learning*. Alexandria VA: ASCD.
- Mezirow, J. (1991). *Transformative Dimensions of Adult Learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Hammond, L.; & others. (2014). *Next Generation Assessment: Moving Beyond the Bubble Test to Support 21st Century Learning*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Heidi, L. A.; Randy, E. B.; & Gregory, J. C. (2019). *Handbook of Formative Assessment in the Disciplines*. New York: Routledge.
- Ozan, C. & Kincal, R. Y. (2018). The Effects of Formative Assessment on Academic Achievement, Attitudes toward the Lesson, and Self-Regulation Skills. *Educational Science: Theory & Practice*. 18(1): 85-118.
- Schildkamp, K. & Veldkamp, B. P. (2020). Formative Assessment: A Systematic Review of Critical Teacher Prerequisites for Classroom Practice. *International Journal of Education Research*. 13(2020): 101602.
- Wang, D. (2018). The Assessment of Higher Education Quality from the Perspective of Students through a Case Study Analysis. *Frontiers of Education in China*. 13(2): 267-287.
- Yan, Z.; & others. (2021). A Systematic Review on Factors Influencing Teachers' Intentions and Implementations Regarding Formative Assessment. *Assessment in Education: Principles, Policy, & Practice*. 28(3): 228-260.